№ 200 სექტემბერი 26, შაბათი 1887 სექტემბერი 26, შაბათი № 200

	გაზეთი ღირს		
თვეში	მან. კ.	თვეში	მან. კ.
12	10 —	6	6 —
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8 —	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი—ერთი შაურა.

იმერეთი

გაზეთის დასაკვეთად: ქალაქ „განცხადებათა დასაბეჭდად უნდა მიმართონ: თვითონ რედაქციაში, ახალ-ბეშეოთის ქუჩაზედ, სახლი № 9; ბ. ხიდდეველის საგაზეთოს, გოლოვინის პროსპექტი, ცენტრალურსა და გრიბოედოვის ქუჩების მაღაზიებს.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპ.

1877—1887 წელიწადი — საპოლიტიკო და საალიტერატურო გაზეთი — 1877—1887 წელიწადი

დღესასწაულის გამო შემდეგი ნომერი გამოვა სამშაბათს, 29 სექტემბერს

საგანგებოდ დამუშავებული

„ვეფხის-ტყაოსანი“

ქვეყნის ხელ-ნაწერებთან შემოწმებულის ტექსტით,

ფაჩის 27 მხატვრობით და მრავალ ჩუქურთმიანსად ამოჭრილად ასო-მოვარაგებით, არშიებით და სხვა მორთულობით შემკული,

ძვირფასს ყდაში,

გამოვა პირველის იანვრისათვის 1888 წლისა.

ფასი თითო ეგზემპლარი 15 მანეთი.

ქალაქ გარეთ გასაგზავნი ფული ფოსტის ხარჯის კეალობაზედ დანიშნება. ეისაც ნაწილ-ნაწილ ჰსურს ფულის შემოტანა, შეუძლიან ეხლავე მოაწეროს ხელი „წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიაში, ამ საზოგადოების მდივან, ბ-ნ მანსვეტოვთან, სარაჯოვის ახალ სახლებში, სასახლის ქუჩაზედ, ეზოში, ყოველ დღე ღილის 10 საათიდამ 12 საათამდე.

ხელის-მომწერმა უნდა შემოტანაოს თითოეული არა ნაკლებ 3 მანეთისა და ყოველ შემოტანაზედ ცალკე ბარათს მიიღებს.

(3—1) გამომცემელი გიორგი მარგველაშვილი

ტფილისი, 25 სექტემბერი

ჯან-მრთელობა ერისა ერთი უდიდესი საგანთაგანია სახელმწიფო მზრუნველობისა. მრავალ გვარი ხელის შეწყობა და მომართვა უნდა, რომ ჯან-მრთელობის საქმე ერისა რიგიანს ფეხზედ დადგეს. მიზეზნი, რომელნიც ადამიანებულია ჯან მრთელობა ერისა საზოგადოდ და ცალკე ადამიანისა საკუთრად, მეტად რთულნი, ერთმანეთში გადაბმულნი და დახლართულნი არიან და ამიტომაც ყველგან ეს საქმე ცოტად თუ ბევრად ჭკოშლილს და ზშირად აბათილებს კიდეც დიდს მეცადინეობასა. ხოლო ამ მრავალ და რთულ მიზეზთა შორის ხორაგეულობის ავ-კარგიანობას და მის ბევრად, თუ ნაკლებ წმინდად და ფაქიზად შენახვას დუქნებსა და ერთობ საკაშრო ადგილებში, საიდამაც ხალხი ამ ხორაგეულობას ჭამდულობს, უკანასკნელი ადგილი არ უჭირავს. ჰაერი, წყალი და ხორაგი, რომელსაც ერი საზრდოდ და სასმელ-საჭმელად ჭმარობს, თუ ფაქიზი, წმინდა და კარგი არ არის, კაცის აგებულება, რაც უნდა მაგარი და შეუპოვარი იყოს ბუნებითად, არ ეძლევა თან-და-თან არ დაიშალოს, არ დაირღვას, ერთის სიტყვით, არ დაიშხამოს, არ მოიწამლოს უდროვო სიკვდილისათვის.

ამ მხრით არ ითქმის, რომ ჩვენი ქალაქები, დაბები და სოფლები ბევრს რასმეს საიმედოს წარმოადგენდეს. დიდი ქალაქები, მაგალითებრ, როგორც ტფილისი და ქუთაისი, ცოტაა თუ ბევრი კიდევ მზრუნველობის ქვეშ არიან და თუ ამ ქალაქებში იმოდენა სიფაქიზე არ არის, რაოდენიც შესაძლებელია და სანატრელი, თუ ამაებშიაც ზშირად ჭსადდება დამშალ-დუმშალი ხორაგი, წამხდარი და გაფუჭებული საჭმელ-სასმელი, სამაგიეროდ ამ ქალაქებში ეს მაინც არის, რომ ზოგიერთი მზრუნველობა და მეცადინეობა სჩანს ამ ბოროტის აცილებისათვის. ამ ზოგიერთს მზრუნველობას და მეცადინეობას მოკლებულნი არიან პატარა ქალაქები და დაბა-სოფლები. ნამეტნავად შესანიშნავნი არიან ამ მხრით ჩვენებური სოფლები. რომელს სოფელშიაც გინდა შეხვიდეთ, პირველი, რაც თქვენს თვალს ეცემა, წუმპეა, რომელიც შხამავს ჰაერსა. ეს წუმპე აუცილებელი კუთვნილებაა ნამეტნავად იმ სოფლებისა, საცა ვენახებია და სარწყავი მიწები და საცა ამის გამო ფვთის ანაბარად მინებებული რუებიდამ დგება გუბეები, წუმპეები და საფლობები. შეხვალთ შიგ სოფელში თუ არა, აუარებელი უწმინდურება, ნაგავი, ფეინი და სხვა ამისთანა ასეთის სუნს ატრიალებს გარეშემო, რომ უნებლიედ ცხვირში ხელს დაიცომთ. ზშირად თვით სოფლის სასმელი წყალიც-კი ამ უწმინდურებასა და ნაგავ-ნუგავობაშია. ამაებს რომ ჭხედავთ, გიკვირთ, აქ ადამიანი როგორ სცოცხლობს, როგორ იბრუნებს სულსა. ყოველს ამას ისიც დაუმატეთ, თუ, სოფლის საუბედუროდ, დუქანიც არის სოფელში. ზშირად ძნელად წარმოსადგენია, ამ დუქანში რა ხორაგი, რა საჭმელ-სასმელი იყიდება!...

მართალია, მთავრობა ავალებს სოფლის მოხელეობასა, რომ ეს ასე არ იყოს და თვალ-ყური ადევნონ ადგილის სიფაქიზეს და გასასყიდ ხორაგის სიკეთესა, მაგრამ ზოგი მტკნარი უმეცრება, ზოგი დაუდგენელობა, ზოგი ნათელ-მირონობა მედუქნისა და მოხელეობისა ამ ფრიად საჭირო მოვალეობას ჩრდილში აყენებს და უქმად ამყოფებს. ამ უქმობის შედეგი მრავალ გვარი სენი და ავადმყოფობაა, რომელიც არა ერთსა და ორს შეიწირავს ხოლმე უდდეოდ და წინასწარ.

შეტერბურგისა და მოსკოვის გაზეთები ამ ბოლოს დროს გვაუწყებენ, რომ მთავრობას მიუქცევია ყურადღება ამ ბოროტისათვის და უსვე პროექტიც თურმე მზადდება, რომ შეიტყოს და შესწორდეს აწ არსებული კანონები და წესები ამ საგანზედ. სამწუხაროდ ჩვენდა, პროექტი ჯერ მარტო იმ სასჯელის გაძლიერებაზეა შემდგარი, რომელიც მოსდევს სანიტარულს და სავეტერინარო წესების დარღვევასა. ამ წესების დამრღვეველთ დადებულ სასჯელად დამწყვდევა

ფელეტონი

HORLA

(შემდეგი *)

— ზურგს იქით მოუდექითო,— მითხრა ექიმმა. მე ზურგს იქით მოეუდექი, ექიმმა ხელში სადარბაზო ბარათი მისცა და უთხრა:

— აბა, გამომართვით სარკე; შიგ ეისა ჰხედავთ.

— ჩემს ბიძაშვილსაო, უპასუხა ქ-ნმა საბლეგ.

— რასა სჩადის თქვენი ბიძაშვილი?

— ულვაშებს იგრეხავს.

— ეხლა რაღას აკეთებს?

— ჯიბიდგან ფოტოგრაფიულს სურათს იღებს.

— ეისი სურათია ის სურათი?

— თავისი.

მართალს ამბობდა. სასტუმროდგან გამოვედგი თუ არა ფეხი ქ-ნ საბლესთან წასასვლელად, ხელში სურათი მომაჩეჩეს და მეც ჯიბეში ჩაეიდე.

— რა სახით არის თქვენი ბიძაშვილი სურათზედ გადაღებული?

— დგას და ხელში ქუდი უჭირავს.

*) იხ. „იმერეთი“ №№ 196 და 198.

მაშ ასე, სადარბაზო ბარათში, ამ უბრალო სქელს ქაღალდში ჰხედავდა ყველაფერს სარკესავით და იმასაც-კი ამჩნევდა თვალებ-დაბუქული, რასაც ეჩადიდი მე, იმის ზურგს იქით მდგომარე!

— კმარა, კმარაო — გაიძახოდნენ შეშინებული ახალგაზდა ქალები.

ხოლო ექიმმა არ დაიშალა და კელავ განაგრძო:

— ხვალ დილის რეა საათზე წამოდექით; წადით თქვენის ბიძაშვილის სახლში და სთხოვეთ, შეემუდარეთ, რომ 2,500 მან. მოგცეთ ხესხად. ეს ფული თქვენმა ქმარმა გთხოვეთ; მოეა თუ არა თქვენი ქმარი, მაშინვე იმას გადასცემთ ამ 2,500 მან.

ამ სიტყვების შემდეგ ექიმმა გამოაღეიძა დაძინებული ქალი.

სასტუმროში რომ დავბრუნდი, ექიმმა ამბატანა. ბიძაჩემის-ქალზე-კი არა ვეუბნობდი, ქ-ნს საბლეზე, რომელთანაც ყმაწვილი ერთად აღეზრდილეიყავი და უსაზღვროდ ვენდობოდი, არა, ეკეი ექიმზე შეეიტანე. იქნება ხელში სარკე ეჭირა და სადარბაზო ბარათთან ერთად ამ სარკესაც აჩვენებდა დაძინებულს ქალს ჩვენდა შეუშინე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რო. იგი წესები გადათვალიერდეს, შეივსოს და შესწორდეს, რომელიც მიმართულია ამ გვარის დანაშაულობის აღმოსაჩენად წესიერად განკითხვისათვის. სასურველია, გაძლიერდეს მოვალეობა ზედამხედველობისა. თუ მოვალეობა მოხელეობისა ამ საქმეში ისევ იმ გზით ივლის, როგორც აქამდე, ბევრი დანაშაულობა ვერ მიადწევს სამართლის კარამდინა, ბევრი ბრალი მიეძალება სამართალსა და იმედი ამ მიმალვისა და საქმის ჩაფუჩერისა უფრო აქეზებს ბოროტმოქმედსა, ვიდრე სიმცირე სასჯელისა. ამისთანა საქმეში, როგორიც ერის ჯან-მრთელობაა, უმალ-ყოფნა დავალებულთა მოხელეთა დიდი დანაშაულობაა და რომ ამ დანაშაულობას შესაფერი პასუხის-გება მაინც გაუჩინოს, ზედამხედველობა თვალ-დიად და ბეჯითად დაიწყოს ყურებას პასუხის-გების შისაგან. თვალ-დიას ბეჯითს მოხელეს, სოფლისა, თუ ქალაქისა, ძნელად გამოეპარება ყოველივე ის, რაც იმის სახელოში არდევეს კანონის მიერ დადგენილ წესებს ერის ჯანმრთელობისას.

ახალი ამბავი

*** დღეს დილით ტფილისზე გაიარეს რუსის გადმოსახლებულთა ოჯახებმა. დაჩარდახული „პოეოსკები“ სავსე იყო ქალითა და ყმაწვილებით. გადმოსახლებულთა რიცხვი ძალიან დიდი უნდა ყოფილიყო, რადგან რამდენიმე ქუჩა ეკირათ ამ „პაეოსკებს“, რომელნიც გამწკრიეებულნი მიდიოდნენ საითლაც. გადმოსახლებულთ თითონაც არ იციან, სად ჩაადგებენ ბინასა.

*** ტფილისის ეპარიელნი, რომელნიც ბ-ნ მთავარ-მართებელის განკარგულებით უნდა გადასახლდნენ ტფილისიდამ, ეშურებიან თავიანთ საქმეების დამოლოგიებას და ნაღელანად ეთხოვებიან ტფილისსა და თავის კეთილის-მყოფთა.

*** ბათუმი: ესრედ-წოდებული გურიის „დრუჟინა“ დაშალეს. ბათუმის მაზრის სხვა-და-სხვა ადგილებიდან ჩამოვიდნენ ყველა მილიციელნი და აქედგან შინისაკენ გაემგზავრნენ. ჯერ გადაწყვეტით არ ვიცით, საით გაამწესებენ ამ ჯარის აფიცრებს. ამბობენ, ოლონდ ოზურგეთში უნდა იყენენო. ჭეშმარიტად დიდ დანაკლისად ჩაითვლიან აქაურები მათს წასვლას ბათუმიდგან. ბათუმის ქართველ საზოგადოების ერთი საუკეთესო ნაწილი იყო და არის ეს აფიცრობა.

*** იქიდამეც: მოვიდა იუსტიციის მინისტრი, ბ-ნი მანასეინი. დღეს, 20 ამ თვეეს, დიდი ჩოჩქოლი იყო მაჰმადიან ქართველთა შორის; იკრიბებოდნენ ერთად, რომ წარუდგენენ მინისტრს და შესჩივლონ თავისი მდგომარეობა, რომელშიაც იგინი ჩაცვივდნენ საადგილ-მამულო საქმეების გამოურკვევლობით. მთარგმნელად აარჩიეს ეექილი ბ-ნი ქუთათელაძე.

*** გორი: გორის დედათა პროგიმნაზიის საქმებს განაგებს ესრედ წოდებული „საბჭოს-ნეველი ბჭობა“, რომელიც შესდგება სხვა-და-სხვა კაცთაგან. რადგანაც პროგიმნაზიას ეხმარებიან სხვა-და-სხვა დაწესებულებანი, ამიტომ ყველა დაწესებულებას თვისი წარმომადგენელი ჰყავს ხოლმე. წელსაც პროგიმნაზიის მთავარობამ მოსთხოვა ყველას, რომ თავ-თავიანთი წევრნი წარედგინათ, და აი ყველამ წარადგინა. თავად-აზნაურობის მხრივ არიან: გორის მაზრის თავად-აზნაურთა წინამძღვარი, ბ-ნ ივ. სულთანოვი, თ. რ. ერისთავი, ალ. კეკლიაშვილი და გრ. ლოლაძე; ქალაქ გორის გამგეობის მხრივ: ქალაქის თავი, ი. ელიმირზოვი, ორი კარლი—შეპეი და ჰაუსმანი—და ი. საკოკეი. გორის საზოგადო „სობრანიოსაგან“ აირჩიეს თ. ივ. ერისთავი, მომრიგებელ-მოსამართლე. არჩეული კარგია და, იმედია, საქმესაც გულ-�-ად არ მოეპარობიან.

*** იქიდამეც: აგერ რამდენი ხანია, რომ გორი მოკლებულია ზეირანს სასტუმროებსა. მიმსელელ-მიმსელელი ხალხი რჩებოდა ისევ მიკიტნის დუქნებში ჩამოხტომას, რადგანაც აქ საშველს მაინც ახლისა და თავის სურვილისამებრ გაკეთებინებს ადამიანი. დღეს ერთმა ქართველმა კაცმა მოიწადინა რიგიანის სასტუმროს გამართვა, კიდეეაც ჰმართეს და ამ დღეებში სრულიად მზად იქნება. სახლები სრულიად ახალი და სუფთაა; საკმეველიც იაფად და სუფთად იქნება მომზადებულიო. ეინც იცის, თუ რა მნიშვნელობა აქეს მოსულ კაცისათვის სუფთა სახლსა და საკმელსა, ის ადვილად მიხვდება, რომ გორში გამკელელ-გამომკელელისათვის ეს ახალი სასტუმრო მეტად საჭიროა; მაგრამ საქმე ის არის, თუ ამ ქართველს ქართველურმა დაუდეგრობამ არ წამოჰკრა და მალე არ ჩაფუჩეჩა ეს საქმე.

*** ქართლი: ამინდები მშვენიერი დაიჭირა; რაც ცოცმა და წვიმინამა ზაფხულმა დააკლო ჩვენებურ გლეხობას, იმას შემოდგომა უსრულებს; ხალხი სულ მინდერად არის გასული და ჰბნაეს; სიმინდიც ადრე შემოიკრიბეს დარების გამო. ეენახებს წელს ისე ძრიელ არ ასხია, როგორც შარშან ესხა; ყურძენი კარგად შემოდის, დროზე წვიმებიც ჰქონდა, მაგრამ ნაცარმა-კი დაუზარალა. წელს ქართლიდამ ოდესისკენ ბლომად მიაქეთ სხვა-და-სხვა ხილეულობა, უფრო ეაშლი. ქართლური ეაშლი გაძლეებით და გემოთი ახალციხურს არაფერით არ იყო, რომ დამეცინოსო. ბოლოს კი-ნაღამ გული არ მოეეიდა და ეა გაჯავრდა...

. . . . . .

ეს არის ეხლა დაებრუნდი სახლში და პირში ნაწილი ვერ ჩავიდე, ისე ამაღელეა წელანდელმა ამბავმა.

19 ივლისი

ბევრნი ჩემი ნაცნობნი, რომელთა-კი ბიძაჩემის-ქალის ამბავი ეუამბე, დამცინოდენ. არ ვიცი, რა ეფიქრო, რა დასკვნასა და გარდაწყვეტილებას დავიდგე. ბრძენი იმას ტყოდა, რომ „ვინ იცის, იქნებაო?“

21 ივლისი

დღეს ბუჟიალაში ვისადილე და საღამოზედ მენაეეთა ბალში წავედი. ნამდვილად ამ ქვეყნად ყველაფერი იმაზეა დამოკიდებული, რა წრესა და მდგომარეობაშიაც ეიმყოფებინ. კაცს რომ de la Grénouillière-ს კუნძულზედ სწამდეს, ვითომ ზესთა-ბუნებური, საიდუმლო და თვალით-დაუნახაეი არსებანიც იმყოფებიან ამ ქვეყნადაო, დიდი სისულელეა... ხოლო სენ-მიშელის მთის მწვერვალზედ, ან ინდოეთში საშინლად ვემორჩილებით იმის გაგლენას, რაც გარს გეფრეეეა. მომავალს კეირას დაებრუნდები სახლში.

30 ივლისი

გუშინ დაებრუნდი სახლში. ჯერ-ჯერობით ყველაფერი რიგზეა და არა-ჩვეულებრივი არა მომხდარა-რა. ჩამოუვარდება, მხოლოდ ახალციხური ვამლი თვალისათვის არის საამო თავის ფეროვნებითა.

*** გაზ. „С.-Петербургскія Вѣдомости“ გვაცნობებს: ამ ზაფხულს ხომ მოეშალა ფასი გერბის ქაღალდს, ეხლა ფინანსთა სამინისტროში განზრახეა აქეთ კიდეე მოახდინონ ცელილებანი გერბის გადასახადში. უნდა შემოიღონ გადასახადი გერბისა დეკემბერზე და აგრეთვე ცოტა მოუმატონ ფასი გერბის ქაღალდზე. დეკემბერზე ასეთი გადასახადი იქნება: თუ დეკემბას პირველად გაუგზავნიან სახელმწიფო მოხელეთა ან დაწესებულებათა, უნდა გადიხადონ სამი აბაზი გერბის ფასი; თუ ჯერ თხოვნაა გაგზავნილი მოხელეთა ანუ დაწესებულებათადმი და მაშასადამე უკვე მიცემულია სამი აბაზი გერბის ფული, მაშინ დეკემბის გამგზავნელთ გამოერთმეეათ მხოლოდ ექვსი შაური. გერბის გადასახადიდამ სრულებით განთაეისუფლებულნი იქნებიან დეკემბერი, რომლებითაც მიჰმართაეენ საგუბერნეო და საზაზრო კლეხთა „პრისუტსტეიებს“; აგრეთვე განთაეისუფლებულ იქმნებიან დეკემბერი საერო დაწესებულებისა და საქალაქო თვით-მმართველობისა.

*** რადგანაც ტრახტირებში და სასმელების დუქნებში სამსახური აუძლურებს ბავშვებსა და ჭრაყნის მათს ხასიათსა, ამიტომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს, „Московскія Вѣдомости“-ს სიტყვეთ, შეუდგენია კანონ-პროექტი, რომლის ძალითაც 16 წლისაზე პატარა ყმაწვილი არ უნდა ჰყავნდეთ მსახურად ტრახტირებსა და სასმელელების დუქნებში.

*** თულუზებთან დაეიდარაბის მოსაშორებლად და აგრეთვე წყლის იეფად მოსატანად, ტფილისის ერთს მცხოვრებს, როგორც ამბობს გაზ. „Кавказъ“-ი, ძალიან კარგი რამ მოუგონია. გაუკეთებინებია ხელით სატარებელი პოეოსკა და ზედ ბოჩკა დაუკერეებინებია. ამ ბოჩკაში ჩადის შეიდი ვედრო წყალი და პატარა ბიუსაკი შეუძლიან მისი ზიდეა.

*** გაზ. „Новое Время“ გვაცნობებს, რომ მთავრობასს ეხლა განსახილეველი აქეს პროექტი ნაეთის გამყეან მილებისა ბაქოდამ ბათუმამდე. შემდგარა საზოგადოება, რომელსაც ექნება ძირის ფული 14 მილიონი მანეთი. საზოგადოებას შეუტანია 100 ათასი მანეთი ბედ და ამბობს, რომ თუ 14 მილიონი ვერ შეეგროვეთ, მაშინ ეს ბე მთავრობისა იყოსო. არაეითარს დახმარებას არა თხოულობს მთავრობისაგან ეს ამხანაგობა, გაკეთებს მილებს თავის ხარჯით, თხოულობს მხოლოდ ნება-რთვასა. ნავთის გამყეანი იმ სიფართოეისა უნდა იყოს, რომ დღე-ღამეში გაჰყვანდეს არა ნაკლებ 180 ათასისა ფუთისა და არა უმეტესს 240 ათასის ფუთისა.

*** 24 სექტემბერს ცხენ-მავალის კონტროლიორის კრიეგერის სადგურიდამ მოუპარავთ 20 მანეთი. ქერდი გამომდგარა მისი მოდგამგირე, ოზურგეთის მაზრის გლეხი ხმიდ-ალიბეგ-ოღლი. ქერდი დაუჭერია და ფულიც უპოვნია.

საისტორიო და საგიბლიოგრაფიო წერილი.

III

რა-კი საღერღელი ამეშალა ერთი ორიოდე სიტყვეთ კიდეეც შეგაწყენთ თავს.

ქართლის ცხოვრების ძველ თქმულებათა შორის ბევრი იმისთანა რამ არის მოხსენებული, რომელსაც სიძეელისა და სინამდვილის ბეჭედი ადეეს; არის იმისთანაც, რომელსაც ცხადად ეტყობა ახალის შალაშინის გასმა. მანამ ნამდვილ მეცნიერების გამკვრეტ თვალს ამაზედ არ გადაუვლია, მა-

---

— ოჰ, მიშოეეთ სადმე, გთხოეთ გემუდარებით!..

სასო-წარკეეთილებით ხელებს იმტვრეედა; ხმა გამოეცვალა; ქვითინებდა და ძმიმედ ქშინაედა. რა ექნა, უცნაურს ძალას დაემორჩილებინა და იმის ნაბრძანეეს ვერ გადაეიდოდა, ვერ ულალატებდა.

— გთხოეთ, მიშოენოთ როგორმე... ოჰ, რომ იცოდეთ, როგორ ეიტანჯვები... დღესეე, უეჭე�eლად დღესეე სადმე უნდა ეიშოენო 2,500 მან.

შემებრალა.

— გეფიცებით, რომ უეჭეeliად დღესეე გიშოენთ და მოგიტანთ საიდგანმე 2,500 მანეთს.

— გმადლობთ, დიდად გმადლობთ მაგ სიკეთისათვისაო, აღტაცებით წამოიძახა ქ-ნმა საბლემ.

— გახსოეთ, რა ამბაეი მოხდა გუშინ სალამოს თქეენს სახლში?

— როგორ არა, მახსოეს.

— გახსოეთ, ექიმმა პარანმა რომ დაგაძინათ?

— მახსოეს.

— ჰო და აი ექიმმა გიბრძანათ, რომ დღეს ჩემთან მოსულიეაეთ და 2,500 მან. გეთხოენათ. თქეენ ამ წამსაც ექიმის ბრძანებას ემორჩილებით.

ქ-ნი საბლე ჩაფიქრდა რამდენსამე წამს და მიპასუხა:

— რა სათქმელია! ჩემმა ქმარმა მთხოეა, რომ 2,500 მანეთს დაგესესხოთ.

მთელი საათი ეცდილობდი, გამეკარგულებით უნდა გადასახლდნენ ტფილისიდამ, ეშურებიან თავიანთ საქმეების დამოლოგიებას და ნაღელანად ეთხოვებიან ტფილისსა და თავის კეთილის-მყოფთა.

*** ბათუმი: ესრედ-წოდებული გურიის „დრუჟინა“ დაშალეს. ბათუმის მაზრის სხვა-და-სხვა ადგილებიდან ჩამოვიდნენ ყველა მილიციელნი და აქედგან შინისაკენ გაემგზავრნენ. ჯერ გადაწყვეტით არ ვიცით, საით გაამწესებენ ამ ჯარის აფიცრებს. ამბობენ, ოლონდ ოზურგეთში უნდა იყენენო. ჭეშმარიტად დიდ დანაკლისად ჩაითვლიან აქაურები მათს წასვლას ბათუმიდგან. ბათუმის ქართველ საზოგადოების ერთი საუკეთესო ნაწილი იყო და არის ეს აფიცრობა.

*** იქიდამეც: მოვიდა იუსტიციის მინისტრი, ბ-ნი მანასეინი. დღეს, 20 ამ თვეეს, დიდი ჩოჩქოლი იყო მაჰმადიან ქართველთა შორის; იკრიბებოდნენ ერთად, რომ წარუდგენენ მინისტრს და შესჩივლონ თავისი მდგომარეობა, რომელშიაც იგინი ჩაცვივდნენ საადგილ-მამულო საქმეების გამოურკვევლობით. მთარგმნელად აარჩიეს ეექილი ბ-ნი ქუთათელაძე.

*** გორი: გორის დედათა პროგიმნაზიის საქმებს განაგებს ესრედ წოდებული „საბჭოს-ნეველი ბჭობა“, რომელიც შესდგება სხვა-და-სხვა კაცთაგან. რადგანაც პროგიმნაზიას ეხმარებიან სხვა-და-სხვა დაწესებულებანი, ამიტომ ყველა დაწესებულებას თვისი წარმომადგენელი ჰყავს ხოლმე. წელსაც პროგიმნაზიის მთავრობამ მოსთხოეა ყველას, რომ თავ-თავიანთი წევრნი წარედგინათ, და აი ყველამ წარადგინა. თავად-აზნაურობის მხრივ არიან: გორის მაზრის თავად-აზნაურთა წინამძღვარი, ბ-ნ ივ. სულთანოვი, თ. რ. ერისთავი, ალ. კეკლიაშვილი და გრ. ლოლაძე; ქალაქ გორის გამგეობის მხრივ: ქალაქის თავი, ი. ელიმირზოვი, ორი კარლი—შეპეი და ჰაუსმანი—და ი. საკოკეი. გორის საზოგადო „სობრანიოსაგან“ აირჩიეს თ. ივ. ერისთაეი, მომრიგებელ-მოსამართლე. არჩეული კარგია და, იმედია, საქმესაც გულ-ված-ად არ მოეპარობიან.

*** იქიდამეც: აგერ რამდენი ხანია, რომ გორი მოკლებულია ზეირანს სასტუმროებსა. მიმსელელ-მიმსელელი ხალხი რჩებოდა ისევ მიკიტნის დუქნებში ჩამოხტომას, რადგანაც აქ საშველს მაინც ახლისა და თავის სურვილისამებრ გაკეთებინებს ადამიანი. დღეს ერთმა ქართველმა კაცმა მოიწადინა რიგიანის სასტუმროს გამართეა, კიდეეაც ჰმართეს და ამ დღეებში სრულიად მზად იქნება. სახლები სრულიად ახალი და სუფთაა; საკმეველიც იაფად და სუფთად იქნება მომზადებულიო. ეინც იცის, თუ რა მნიშვნელობა აქეს მოსულ კაცისათვის სუფთა სახლსა და საკმელსა, ის ადვილად მიხვდება, რომ გორში გამკელელ-გამომკელელისათვის ეს ახალი სასტუმრო მეტად საჭიროა; მაგრამ საქმე ის არის, თუ ამ ქართველს ქართველურმა დაუდეგრობამ არ წამოჰკრა და მალე არ ჩააფუჩეჩა ეს საქმე.

*** ქართლი: ამინდები მშვენიერი დაიჭირა; რაც ცოცმა და წვიმინამა ზაფხულმა დააკლო ჩვენებურ გლეხობას, იმას შემოდგომა უსრულებს; ხალხი სულ მინდერად არის გასული და ჰბნაეს; სიმინდიც ადრე შემოიკრიბეს დარების გამო. ეენახებს წელს ისე ძრიელ არ ასხია, როგორც შარშან ესხა; ყურძენი კარგად შემოდის, დროზე წვიმებიც ჰქონდა, მაგრამ ნაცარმა-კი დაუზარალა. წელს ქართლიდამ ოდესისკენ ბლომად მიაქეთ სხვა-და-სხვა ხილეულობა, უფრო ეაშლი. ქართლური ეაშლი გაძლეებით და გემოთი ახალციხურს არაფერით არ

2 აგვისტო

ახალი არაფერია. მშვენიერი ტაროსი დგას. მთელს დღეს ისე ეატარებ, რომ სენსა შეეცქერი და იმის მდინარეობით ეხიამოენებ.

4 აგვისტო

ყველა ჩემი მსახურნი ერთმანერთს ეკამათებიან და ეჩხუბებიან. ერთმანერთს არწმუნებენ, რომ ღამე მკაფეგზში ვიდაცა ჭურეელს ამტერეესო. ჩემი ხელზედ მსახური მზარეულს დედაკაცს ამრალებს, მზარეული დედაკაცი მოსარეცხე დედაკაცზედ იშვერს ხელსა და მოსარეცხე დედაკაცი-კი ორიოვესა სწამებს—ხელზედ მსახურსაცა და მზარეულს დედაკაცსაც. ვინ არის იმათში ნამდვილად მტყუანი? ძალიან შორს-მხედველი და გამჭვრეტელი უნდა იყოს ადამიანი, რომ ეს საქმე გამოიკვლიოს და მართალს მიაგნოს.

6 აგვისტო

ეხლა-კი დაერწმუნდი, რომ ჭკეათამოყოფელი ვარ... ვენახე... დიაღ, ენახე... ჩემის საკუთარის თვალითა ენახე... ეგეი აღარ შეიძლება... აშკარადა ენახე... ჯერ ეხლაც-კი რომ მოეიგონებ, კანკალი ამეტანს და თმები ყალმზედ შემიდგება ხოლმე... დიაღ, აშკარადა ენახე!.. ნასადილევის ორს საათზედ დაესეირნობდი ბაღშიცხრა თვალი მზე იდგა. გარს ვარდის ბუჩკები მეხვეოდნენ და ის იყო გადაშლილიყვნენ. დავდექ ერთს ბუჩკთან, რომელზედაც სამი მშვენიერი ვარდი გადაშლილიყო, და ენახე, აშ-

---

კარადა ენახე, სულ ორს ნაბიჯზე, რომ ერთის ახალად გარდაშლილის ვარდის ღერი მოიღუნა და შემდეგ მოსტყდა, თითქოს თვალით უჩინარმა ხელმა ჯერ მოჭგრიხა და მერე მოჭგლიჯაო. შემდეგ მოწყვეტილი ვარდი მაღლა აეიდა, თითქოს ცხენრთან მიიტანა და დასუნა ვინმეო, და იყო ჰაერში გაჩერებული, მარტო, უძრავად, ჩემგან სამი ნაბიჯზედა.

მაშინეე მიეკარდი და მინდოდა ხელი წამეეღლო, მაგრამ ვიდრე ამას მოვასწრობდი, გაჭკრა უჩინრად, შეუმჩნეველად! შემდეგ სამინელი ბრაზი მომერია ჩემსაე თავზედ,—გონიერის და პატიოსანს კაცს ამისთანა სისულელე და მოჩვენება განა მიეტეეეებს! მაგრამ მართლა მოჩვენება-კი იყო? მაშინეე მივუბრუნდი ბუჩკსა და ეაპოვნე ის მოტეხილი ღერი, ორს დარჩენილს ვარდს შუა ირხეოდა!

სულ ერთიანად ქანც-მოწყეეტილი დავებრუნდი სახლში. ეხლა-კი დარწმუნებული ვარ, დარწმუნებული ვარ ისეეე, როგორც დღედაღამეს მოსდეეს და ღამე დღესა, რომ ჩემს ახლო, ჩემს ჭერს ქვეშ სცხოვრობს ეიდაც თვალით-უჩინარი არსება, წყლითა და რძით იკვებება, სხვა-და-სხვა საგნებს ხელს ახლებს, ადგილს უცვლის და, მაშასადამე, ეტყობა, რომ სხეული აქეს, სხეული, ჩვენთა გრძნობათათვის დაუნახაეი და შეუმჩნეველი.

ორ-ანი

(შემდეგი იქნება)

ნამდვილნ ჩვენ ამას დიდის მოწიწებით უნდა შეეხოთ და წინ-დაუხდიადად არ უნდა მოვეკიკეთ ჩვენ წინა პირთა თქმულებას. ამ თქმულებათა შორის არის ერთი ნაწილი, რომელსაც შეეხო არა ბროსსესეული მეცნიერება და საუკუნოდ დაარღვია; ეს ნაწილი გახლავთ—ქართველებისა და სომხების შთამომავლობითი ნათესაობა. ეხლა ისტორიულად და ლინგვისტურად დამტკიცებულია, რომ ქართველთა და სომეხთა შორის არა ვითარი ნათესაობა არა ყოფილა არას დროს; რომ ქართველები ბევრით წინ გამოსულან ისტორიის ასპარეზზეც, სჯერათ მიწები, რომელნიც ეხლაც უპირავთ, და აგრეთვე სომხეთის ადგილები, ბევრით წინ, მანამ ისტორიაში გამოჩნდებოდნენ სომხები. ის წერილი, საცა შეგროვილია საბუთები აქ გამოთქმულ აზრის დასამტკიცებლად, ეხლა ითარგმნება და თავის დროს მოგვრთმეევთ. მაშასადამე, იმ ნაწილს, საცა ქართლის ცხოვრება მოგვითხრობს ჩვენსა და სომხების ნათესაობას, დიდ პატივს აღარ დავსდებთ, როგორც ისტორიულ შეშმარიტებას; ხოლო ფსიხოლოგიური მნიშვნელობა-კი მაინც შერჩა ამ თქმულებას და ჩვენთვის მეტად საინტერესოა ეიცოდეთ, თუ ჩვენი შეგნებული წინაპარნი, რომელთაც უწერიათ ქართლის ცხოვრება, როგორ უყურებდნენ ამ ნათესაობას და რა რიგად გადმოგვცეს თავიანთი აზრი ამაზედ?

ამ საგანს მე აქ არ შევეხებიდი, თუ ამ წერილის დედა-აზრად არა მქონდეს ბროსსეს უმეცრებისა და ყალბობის დამტკიცება; რადგანაც ამ საგნის გამოკვლევაც იმავე ბროსსეს ყალბობას გვიჩვენებს, მინდა შევადარო ბროსსესაგან დაბეჭდილი ქართლის ცხოვრება იმის ხელთ-ნაწერ დედნებს, რომლითაც იმას ეითომ უწინამძღვრია.

ბროსსესაგან დაბეჭდილი ქართლის ცხოვრების ტექსტი მოასწავებს ქართველებს შემდეგს:—„ხოლო შვილთაგან თარგამოსისთა გამოჩნდეს კაცნი რეანი, გმირნი ძრიელნი,... რომელთა სახელები ესე არს: პირველსა ერქუა ჰაოს, მეორესა ქართლოს.. ეს რეანი იყვნენ გმირნი, ხოლო ჰაოს უმეტესი გმირი იყო ყოველთასა, რამეთუ ეგვეითარი არაოდეს ყოფილიყო არცა წყლის ღრენის წინად, არცა შემდგომად, ტანითა, ძალითა და სიმხნითა. ხოლო ეერა-რა იტეედა ქვეყანა არარატისა და მასისისა. განუყო თარგამოს ქვეყანა და ნათესავი თვისი რეათა მათ გმირთა... და ნახეკარი და უმჯობესი ქვეყანისა მისცა ჰაოს. ხოლო შვიდთა მთა მისცა ხეედრი მათი... ხოლო ჰაოს დაემკვიდრა სამყოფელსა მამისა თვისისა თარგამოსისათა... და ამრა შეიდთაეე გმირთა ზედან იყო გამეგებედ და უფრედ ჭოან და ესე ეოგეედნი იყვნეს მორჩილ ჭოანისნა და ესე რვანიეე ერთობითთ ჭმანებდეს ნებრთა გმირსნა, რომელი იყო მეფე ყოელისა ქვეყანისა. შემდგომად ამისა მცირედ წელიწადთა, მოუწოდა ჭოან შვიდთა მთ გმირთა... და რქეა მათ: მოგეკეა ღმერთმა მაღალმან ძალი და სიმრავლე ნათესავისა ჩვენისა; აწ შეშეენითა ღვთისა დამბადებელისათა ეიყენეთ არავის მონა და არავის ემსახურებედეთ, თვინიერ ღვთისა დამბადებელისათა. ეწმინდეს შვიდნი იგი გმირნი და დაუმტიკეს განზრახეა იგი, განუდგეს ნებროთს და არიდარა მისცეს ხარკი და ეზრახეს სხვითა ეიეთე ნათესავითა... მაშინ გაუწყრა ნებროთ და შემოკრიბნა გმირნი მისნი და ყოველნი, რომელნი ერჩდეს სპანი მისნი და მოსართთა თარგამოსიანთა. ხოლო ჰაოს მოუწოდა შეიდთაეე გმირთა და ნათესავსა თარგამოსისა და შეეწიენეს სხვანიცა ეინმე ნათესავნი დასავლეთისანი. შეკრიბნა ჰაოს ესე ყოველნი და დადგა ძრისს მასისისასა და ეითარ მიადგა ნებროთ ქვეყანასა ადარბადგანისასა და დადგა მეურ, წარავლინა გმირნი სამეოცნი და მათთანა სპანი ძლიერნი წყობად თარგამოსიანთა... ეთიარცა მოიწიენეს სპანი ნებროთისანი, მაშინ მიეგებნეს შეიდნი იგი **გმირნა ჭოანისანი** სპითა ძლიერითა, ხოლო ჰაოს სპითა უძლიერესითა დაუდგა უკანთ, ზურგით. იქმნა მათ შორის ბრძოლა სასტიკეა.. ხოლო ჰაოს უდგა ზურგად გმირთა **მანთა**, ძალ-სცემდა, ნუგეშინის ცემად, **სმითა სსზარედითა**, **რამე

ნიებს, მაშინვე შენიშენის კუღს მოაბამს და დასახლებს „ეეფხეის-ტყაოსნის“ ალაგს, საცა უნდა მოიძებნოს თქმულება, თითქო „ეეფხეის-ტყაოსანი“ ისეთი მიყრუებული წიგნი იყოს, რომ იმისი სიტყვები ანბანის მკოდნე ქართველს განგებ უჩენოს! ამ პედანტიურ ჭირის განდეგენას უნდა მიემართოს ყოველი ღონისძიება. ბროსსეს ბეჭნიერებას და რეპუტაციას შეადგენს ის გარემოება, რომ არაფინ არა კითხულობს იმის წერილებს, ანუ ჯეროვან ყურადღებით არა კითხულობენ და მარტო გარეგანის შეხედვით, მათის სიდიდით ჰსჯიან მათ. ეს კი მართალია, რომ დიდი მხურვალება და მოთმინება უნდა ამ დუბელა მორეფში ცურაას!

წერილს ეთაიებ იმ სურვილით, რომ ბროსსესგან გარეკენილნი ჩვენი დოკუმენტები, რაც შეიძლებოდეს, ჩქარა დაიბეჭდოს, ახლად განნილელილნი და ბუკ-მოზორებულნი, რომ ჩვენი ახალი თაობა არ წაიბილწოს. ხოლო ამ საქმის უნდა შეეხოს სუფთა ხელი და ღრმა სიყვარული, რომელსაც უცხო კაცის ღვიძლებში უქმად მოსძებნით.

ი. ოქრომჭედელი

უცხოეთი

ᲘᲜᲒᲚᲘᲡᲘ. ირლანდიის საერო დიგის თავ-მჯდომარეს სიუელივნს უთქვამს ერთის კრებაზე, რომ დიგის განფოფილებათა კრებანი ყოველთვის ერთ დროს უნდა გიმართოს ხოლმე ეკლესიათა. თუ ასე მოგ-ქცევით, ბოდიცი ეკლესიას გაეწყობს, ერისა და იმავე დროს ყველგან ვერ გასწვდება და კრების დაშლასაც ეკლარ მოახერხებს ხოლმეო.

— ჯონ მორლეის ნიუკასლში ერთის კრებაზე უთქვამს, რომ ტუფიდან გაურეკლებითა სმა, ვითომ მე ჩემს სამზღვარ-გარეგან ყოფნაში აზრი შემეცვალოს დიბერლოთ დასის შესახებ. ბაკურეკლებითა ბერეთაკე სმა, ვითომ მე ბალდტონი საკმაოდ მხნე არა მგონია და ვიდეის კრეკერი კიდეკ—ბულ-ბეიდი და ბუჭერეკელი ირლანდიის საქმეებში... დაკარწმუნებთ, რომ მე ფიქრადც არ მომსვლია ბალდტონს, ვიდრე იგი ესსაურეკა ირლანდიის თავისუფლების საქმეს.

მორლეის შემდეგ ბევრი ულაპარაკია ირლანდიის საქმეების ჯამ და ასე დაბოლო